

Lukáš 22,1-23,56 Pašije podle Lukáše

Autor přípravy

[Jiří Bureš](#)

Úvodní poznámky k výběru textu

Příprava velkopátečního kázání počítá se čtením celých pašijí. Tento přístup má dobré důvody, zmíním dva: Úkol velkopátečního kazatele je ulehčen, protože o nejtěžších místech údělu člověka, o hloubce lidského hříchu, o největší „světové krizi“ nechá promluvit barvitě samo biblické svědectví. A kázání se těchto témat nevzdá, ovšem smíme o nich mluvit s „nedělním“ nadhledem, z perspektivy církve, která žije ve společenství s Kristem, který nad smrtí zvítězil.

Návrh předběžné osnovy bohoslužby slova

0. Přečíst (místo textu kázání) pašije, buď střídavě podle doporučení Agendy, nebo, pro lepší vnímání, ve více lidech děleným způsobem (Kristus, vypravěč, ostatní osoby).

1. Shrnout v několika větách, odstavcích děj přečtených pašijí, načrtnout „velký obraz“ a několika tahy štětce zvýraznit důležité linie.

2. Vybrat si jeden z pašijových motivů či jednu z perikop, a použít jej jako pointu kázání, s aktualizací pro věřícího posluchače.

Samotné kázání může být rozsahem stručné až úsečné, v tom smyslu, že podpoří slyšené (srv. velkopáteční kázání J. Štefana in Vyvýšení Syna člověka, Z.Susa, Středokluky 1998). Zkušenost ukazuje, že to nemusí být na úkor sdělnosti, právě naopak.

1. První reakce

- šachová partie, satan je na tahu (další asociace: i v šachu se obětují figury, ale... obětovat krále?)

- úkoly pro učedníky připomínají indiánské „testy dospělosti“: najděte si měšec, pořídte si meč, následujte muže se džbánem... uvidíte. Něco těžkého na obzoru – co možná přesahuje i samotný děj pašijí.

- Herodes připomíná moderního člověka: prožitek je na prvním místě, zvědavost po setkání s celebritou Ježíšem. Ale je o čem mluvit, když se ukáže, že JK jde cestou kříže? I Zacheus byl zvědavý, jeho příběh ale neskončil v trapném tichu...

- množství negativních postav a dějů, obrazy politických pletich, které připomínají současné zákulisní obchody. Ježíšova slova a modlitby v té tmě svítí – jsou silnější, platí víc, než všechno zlé, co o člověku zaznělo? Jsou pro mne silnější?

2. Pašije – „velký obraz“ s přihlédnutím ke specifikům Lukáše

- „Tu vstoupil satan do Jidáše“ – Hned v třetím verši se Lukáš odlišuje od ostatních synoptiků. Motiv ďáblova vstupu do člověka je z biblické tradice neznámý, nelze ho spojit s posedlostí demoniaků, což svědčí pro jedinečnost děje, který nastává. Lukášovo speciální podání úvodní perikopy nemá učinit Jidáše ďábelštějším, o tom se mluví o pár veršů později v oddílu Označení zrádce (21-23) o poznání méně vypjatými slovy („běda však tomu člověku, který ho zrazuje...“). Lukášův záměr je jiný: postava Božího Nepřítele, satana, je popsána jako první hybatel pašijového příběhu.

Tuto linii L dál rozvíjí. V další speciální látce, L 21,31-34, Ježíš nevaruje Petra („Šimona“) před velekněžskými, vojáky, či služkou, která jej bude chtít usvědčit, nýbrž před satanem („satan si vyžádal, aby vás směl tříbit jako pšenici“, 21, 31). Meče, které chtěli učedníci použít proti nepřítelům pozemským, Ježíš odmítne (22,51). Při zatčení pak sám konstatuje: „toto je vaše hodina, vláda tmy“ (22,53, speciální L) a sluneční zatmění při jeho smrti má možná u L tuto skutečnost časově omezené převahy nepřítele zviditelnit (viz níže). Zlu je dán plný průchod, aby mohlo být poraženo celé, ve své největší síle a hrůze.

V tomto smyslu přibírá velikonoční děj, jak jej známe od synoptiků, u L ráz kosmického zápasu mezi satanem a „Spravedlivým“ (jak říká setník v 23,47; srv. Mt 27,54 „Boží Syn“), tj. pravým Mesiášem.

Pašijovou partii rozehrává Nepřítel mocným tahem, zradou jednoho z Ježíšových nejbližších druhů (jen pro pořádek dodáváme, že to Jidáše

nevyvíňuje z toho, že svého přítele podrazil, srv. L 22,21). I další figury se dávají k dispozici moci zlého, pašije jsou panoptikem různých tváří a podob lidského hříchu. Autor L přitom dává najevo, že tato konkrétní selhání a provinění proti Spravedlivému jsou obrazem / průmětem našich selhání a nespravedlnosti, kterou jsme způsobili my (např. ve Sk již v prvním kázání apoštolů poutníkům v Jeruzalémě zazní „Bůh předem rozhodl, aby byl vydán, a vy jste ho rukou bezbožných přibili na kříž a zabili.“).

Postavy u L:

- Pilát selhává v roli soudce: ten, kdo se má zastávat spravedlnosti, obětuje spravedlivého pro uklidnění situace. Obraz lidské neschopnosti, zabránit zlému, o kterém víme, dát svou kůži na trh pro druhého.
- tetrarcha Herodes (sL): člověk přesycený bohatstvím, znuděný vládce, který baží po efektním („doufal, že uvidí jak dělá nějaký zázrak“, 23,8). Hluché setkání s Ježíšem, který Herodovi neodpoví.
- specifická je role lidu u L, který se u ostatních synoptiků zapojuje do posměchu a urážek pod křížem (Mk 15,29, „kolemjdoucí ho uráželi“). L však nadávky u kříže rezervuje pro židovské elity, velekněze a zákoníky, zatímco „lid stál a díval se“. Neschopnost ozvat se, zasáhnout proti mocným? Lhostejnost, zvědavé čumění na bolest druhého?
- velekněží a zákoníci (22,1), starší lidu (22,66) – elita věřícího lidu nese odpovědnost. L často zdůrazňuje prorockou roli Mesiáše („není možné, aby prorok zahynul mimo Jeruzalém“, L 13,33b), proroci však nebyvali odmítnuti lidem, nýbrž jeho vůdci, jeho pastýři.
- L 22,63-65: krutost hlídačů, kteří si krátí čas mlácením vězněného. Jak se člověk chová tam, kde ho nikdo nevidí, kde není volán k odpovědnosti?
- učedníci, byť jejich selhání je u L méně akcentováno. Projevuje se slabostí v boji s pokušením (spánek v Getsemane) a Petrovým zapřením. Kristus je vsazen na kříž, jako společný terč hněvu a nenávisti. Jako trpící služebník (Iz 52) neuhýbá z cesty, přijímá bezpráví. Pašije nám drobnými detaily naznačují, že situaci sám připravil či předzvěděl (srv. podivuhodný dialog o přípravě (kdo co vlastně připravil!) večere v 22,7-12, kde „muž se džbánem vody“ dovede až na místo). Že dojde až na kříž, je však věcí modlitebního boje v Getsemane, který je až na krev, srv. 22,44. V potupě kříže umírá, a právě tam zjevuje totální Boží lásku, která je otevřená i nepřátelům, za které se modlí (23,34). A tuto ztělesněnou Boží lásku, sebevydání do posledního dechu, nepřemůže ani smrt.

3. Konkrétní perikopy s návrhem

(uvádím 2 příklady, nabízejí se další, Herodes, lotrové na kříži atd.)

3.1. Prosil jsem, aby tvá víra nevyhasla (L 22,31-34)

poznámky:

- i[na mh. eevkli,ph]

eevkvklii,p,phh|

vkli,ph| h` pi,stij sou - ČEP: aby tvá víra neselhala, sloveso ekleipó je zde trochu překvapivě použito, protože evokuje postupný úbytek, vyhasnutí, aby se tvá víra neztenčila / aby nevyhasla. Stejný výraz

je použit pro zatmění slunce, eklipsu, v 23,44. Temnota přichází, i slunce vyhasne, avšak víra vyhasnout nemá.

- sinia,sai – prosívat, zpravidla v hrubém sítě tak, aby se oddělilo dobré zrno od špatného. Obraz času těžké zkoušky.
- „satan si vyžádal“, narážka na Jb 1-2, kde satan získá pravomoc nad Jobem, aby jej skrze utrpení odvrátil od Hospodina. Perikopa odráží pravděpodobně i zkušenost pronásledování první církve. V hodině „vlády tmy“, v satanově hře, která vede ke kříži, když selžou všichni včetně učedníka par excellence, tedy Petra, zůstává jediná jistota: tou je Kristova modlitba, jeho neustálé, mobilní spojení k Otcí. Skrze modlitbu přijme v Getsemane svou cestu jako Otcovu vůli, modlí se na kříži za nepřátele, a lotrovi, který činí pokání, říká „amen“ věčné naděje. S modlitbou vkládá svůj poslední dech do rukou Otce. Satan mu odebere vše pozemské, jako Jobovi, ale jeho modlitbu nemůže umlčet. Právě tak je ujištěn Petr, že za něj již předem Kristus prosil. Kristova modlitba nese i nás, kdo v něj věříme, skrze zápasy, bolesti a selhání, ne nepodobné těm pašijovým.

3.2. Být svědkem pašijí – ženy z Galileje (L 23,49 a 23,55)

• Pašije lze vidět očima žen, které přihlížejí ukřižování (23,49) a posléze i samotnému pohřbu (23,55). Tyto ženy se poprvé objevují v L 8,2, kde jsou v Ježíšově doprovodu, a jsou charakterizovány jako „uzdravené ze zlých duchů a nemocí“ a/nebo ty, „které se o ně ze svých prostředků staraly“. Jejich jména (Jana, žena Herodova správce Chuzy, Zuzana atd.) odpovídají jménům žen, které objeví prázdný hrob. Jsou příkladem věrnosti v následování – pro ženu bylo dvojnásob obtížné, aby nebyla připoutána k domu a rodině (Theissen v Galilejském spekuluje, že ženy podporovaly JK hmotně právě proto, že jej nemohly osobně následovat). Přihlížející ženy nelze heroizovat, k Ježíšovu kříži nic nepřidají. Ježíš se nepoděkoval ani plačkám (L 23,27-31), raději mají plakat „nad sebou“, činit pokání. Nabízejí však nám posluchačům evangelia důležitou roli: ani my nemůžeme ke Kristovu kříži nic přidat nebo ubrat. Co můžeme, stejně jako ony, je být pozornými svědky, upírat svůj pohled na toho, který zjevuje Boží lásku do krajnosti. Prožít spolu s ženami velikonoce, temnotu kříže, duté ticho hrobu, i radost vzkříšení.

Liturgické období

[velikonoce](#)

edice

29

[stáhnout PDF](#)